

Ανταπόκριση από συνέδριο

Ημερίδα του ΕΣΠΕΜ στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ημέρας Μουσικοθεραπείας

Ασπασία Φραγκούλη & Ουρανία Λιαρμακοπούλου

Ημερίδα του ΕΣΠΕΜ στα πλαίσια της
Ευρωπαϊκής Ημέρας Μουσικοθεραπείας

12 Νοεμβρίου 2016

Αθήνα

Η **Ασπασία Φραγκούλη** είναι διδάκτωρ του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία (ΤΕΑΠΗ) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ), κατέχει Master of Arts στη Μουσικοθεραπεία (Πανεπιστήμιο των Τεχνών Βερολίνου), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Ειδική Αγωγή (ΤΕΑΠΗ/ΕΚΠΑ), εργάζεται ως εκπαιδευτικός στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και συνεργάζεται με το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΤΕΑΠΗ).

Email: afrangouli@yahoo.com

Η **Ουρανία Λιαρμακοπούλου** είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και κάτοχος μεταπτυχιακού (MA) στη μουσικοθεραπεία (Πανεπιστήμιο της Jyväskylä, Φινλανδία). Σπούδασε φλάουτο (δίπλωμα με βαθμό «άριστα») και βιολοντσέλο (πτυχίο με βαθμό «άριστα»). Μελέτησε την τουρκική μουσική στο βιολοντσέλο για δύο χρόνια (2000-2002) στο Τμήμα μουσικολογίας της Μουσικής Ακαδημίας του Τεχνικού Πανεπιστημίου της Κωνσταντινούπολης (İTÜ). Εργάζεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (σε γενικά και μουσικά σχολεία) από το 2004 και ως μουσικοθεραπεύτρια από το 2016. Είναι εκπαιδευόμενη στη μέθοδο GIM.

Email: ranliarma@gmail.com

Ιστορία δημοσίευσης: Υποβλήθηκε 27 Φεβρουαρίου 2016; Πρωτοδημοσιεύτηκε 10 Οκτωβρίου 2017.

Κάθε χρόνο, με αφορμή την Ευρωπαϊκή Ημέρα Μουσικοθεραπείας προτείνεται από την Πανευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Μουσικοθεραπείας (EMTC, www.emtc-eu.com) ένα κεντρικό θέμα το οποίο πλαισιώνει τις εκδηλώσεις των διαφόρων εθνικών σωματείων μουσικοθεραπείας στην Ευρώπη που είναι και μέλη της EMTC. Το θέμα του κύκλου εκδηλώσεων της Ευρωπαϊκής Ημέρας Μουσικοθεραπείας «Ήχοι Αλλαγής» (Sounds of Change) για το 2016 ήταν και το κεντρικό μήνυμα της εκδήλωσης του ΕΣΠΕΜ (www.musictherapy.gr), μέλους της EMTC (Φωτογραφία 1).

Η εκδήλωση διεξήχθη στο Κέντρο Ημέρας για την ψυχολογική υποστήριξη ατόμων με καρκίνο (www.psychoncology.gr) το Σάββατο 12 Νοεμβρίου 2016. Η εκδήλωση ξεκίνησε με ομιλία από την Άντα Παΐζη (χοροκινητική θεραπεύτρια), η οποία παρουσίασε τις ποικίλες υπηρεσίες που προσφέρει το κέντρο ημέρας στους ασθενείς, στους οικείους τους καθώς και σε επαγγελματίες υγείας. Συγκεκριμένα, δήλωσε πως για τους ασθενείς προσφέρεται ψυχιατρική παρακολούθηση, ψυχοθεραπεία και συμβουλευτική, για τους οικείους τους προσφέρεται ψυχολογική υποστήριξη και συμβουλευτική, ενώ για τους επαγγελματίες υγείας

Φωτογραφία 1: Αφίσα της ημερίδας

προσφέρεται εκπαίδευση, συμβουλευτική και εποπτεία. Σημειώνεται ότι η Παίζηση πραγματοποιήσε και μία σύντομη αναφορά στη χοροθεραπεία και τα οφέλη της. Η εκδήλωση υποστηρίχτηκε τεχνικά από τον ψυχίατρο του κέντρου ημέρας Χρυσόστομο Γιάκρα.

Στη συνέχεια έλαβε χώρα εισήγηση από την Ασπασία Φραγκούλη και την Ουρανία Λιαρμακοπούλου με θέμα «Εισαγωγή στη μουσικοθεραπεία» και κατόπιν πραγματοποιήθηκε βιωματικό εργαστήριο το οποίο επιμελήθηκαν η Χριστίνα Καλλιιώδη, η Κάνδια Μπουζιώτη και η Χριστιάννα Αδαμοπούλου. Στόχος της εισήγησης αλλά και του βιωματικού εργαστηρίου ήταν η ενημέρωση του ακροατηρίου τόσο για το επιστημονικό πεδίο της μουσικοθεραπείας όσο και για τις προδιαγραφές των σπουδών μουσικοθεραπείας.

Κατά την εισήγηση της Φραγκούλη και της Λιαρμακοπούλου δόθηκε αρχικά ένας ορισμός της μουσικοθεραπείας και έγινε μια μικρή ιστορική αναδρομή. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε ο ορισμός του Παγκόσμιου Οργανισμού Μουσικοθεραπείας (World Federation of Music Therapy, 2011) σύμφωνα με τον οποίο η μουσικοθεραπεία χρησιμοποιεί τη μουσική για θεραπευτικούς σκοπούς και πάντα στο πλαίσιο μίας θεραπευτικής

σχέσης μεταξύ ενός κατάλληλα εκπαιδευμένου μουσικοθεραπευτή και ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων. Επίσης, σημειώθηκε πως η αφετηρία της σύγχρονης μουσικοθεραπείας τοποθετείται στα νοσοκομεία των ΗΠΑ, όπου νοσηλεύονταν απόμαχοι του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου.

Επίσης, δόθηκε έμφαση στον ρόλο της μουσικής μέσα στην μουσικοθεραπεία έτσι όπως ορίζεται από τον Bruscia (1998: 118)¹:

«Η μουσική είναι ένας ανθρώπινος θεσμός όπου ο άνθρωπος σχετίζεται και δημιουργεί νόημα και ομορφιά μέσω του ήχου, χρησιμοποιώντας τις τέχνες της σύνθεσης, του αυτοσχεδιασμού, της παράστασης και της ακρόασης».

Τονίστηκε ότι η μουσική στη μουσικοθεραπεία αφορά μια πολυεπίπεδη μουσική εμπειρία που περιλαμβάνει τη διαλογική σχέση μεταξύ των ατόμων που αυτοσχεδιάζουν (θεραπευτή και θεραπευόμενου) αλλά και τη σχέση τους με τη μουσική. Ο άνθρωπος, μέσω της μουσικής που παίζει, μπορεί να εκφράσει τα αισθήματα, τις σκέψεις και τις δράσεις του μια δεδομένη στιγμή, γεγονός που αναδεικνύει και η «Θεωρία της αναλογίας» (Theory of analogy) (Smeijsters 2005). Η συγκεκριμένη θεωρία υποστηρίζει ότι οι μουσικές διεργασίες του ατόμου είναι ανάλογες με τις ψυχικές διεργασίες που συντελούνται. Άρα, η μορφή της μουσικής έκφρασης ισοδυναμεί με την εσωτερική εμπειρία του ανθρώπου.

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εισήγησης αναφέρθηκαν οι διαφορετικές μουσικοθεραπευτικές κατευθύνσεις που μπορεί να ακολουθούν αρχές της ψυχολογίας του βάθους ή των συμπεριφορικών, συστημικών, ανθρωποσοφικών και ανθρωπιστικών θεωριών, όπως παρουσιάστηκαν το 1998 στο συνέδριο των μουσικοθεραπευτών στο Kassel της Γερμανίας (Kasseler Thesenzur Musiktherapie, 1998). Ειδικότερα, επισημάνθηκε η ανάγκη διαφοροποίησης της μουσικοθεραπείας τόσο από τη χρήση της μουσικής στην ιατρική, όσο και από τις ψυχοθεραπείες και θεραπείες μέσω τέχνης που χρησιμοποιούν κατά περίπτωση και μουσική.

Στη συνέχεια της εισήγησης παρουσιάστηκε συνοπτικά η διαδραστική (interactive) και η δεκτική (receptive) μουσικοθεραπεία καθώς και αντίστοιχες μουσικοθεραπευτικές μέθοδοι. Στην πρώτη

¹ Ελεύθερη μετάφραση ορισμού: “Music is the human institution in which individuals create meaning, beauty, and relationships through sound, using the arts of composition, improvisation, performance, and listening” (Bruscia 1998: 118).

προσέγγιση εφαρμόζεται ο κλινικός αυτοσχεδιασμός (clinical improvisation), η μουσική αναδημιουργία (recreation) και η σύνθεση (composition), ενώ στη δεύτερη η μέθοδος GIM (Guided Imagery and Music), η ρυθμιστική μουσικοθεραπεία (Regulative music therapy) (Schwabe 1987) και η μουσικοθεραπεία με ηχητικές δονήσεις (vibroacoustic music therapy) (Skille 1989; Wigram, Pedersen & Bonde 2002).

Επιπρόσθετα, στην ίδια εισήγηση δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην παρουσίαση των προϋποθέσεων που συνιστούν ένα αποδεκτό πλαίσιο σπουδών μουσικοθεραπείας τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Έγινε αναφορά σε ευρωπαϊκά προγράμματα σπουδών που περιλαμβάνουν είτε μεταπτυχιακές σπουδές (master) δύο ετών εξειδικευμένης κατάρτισης μετά από κύκλο πτυχιακών σπουδών (bachelor) σε σχετικά πεδία, είτε πτυχιακές σπουδές (bachelor) τριών-τεσσάρων ετών.

Στον επίλογο της παραπάνω εισήγησης έγινε αναφορά στον συνεχώς αναπτυσσόμενο τομέα της έρευνας όσον αφορά τη μουσικοθεραπεία τόσο με ποσοτικές όσο και με ποιοτικές μεθόδους με στόχο την αποτίμηση της θεραπευτικής διαδικασίας ή/και του αποτελέσματος. Επιπλέον, επισημάνθηκε η ολοένα αυξανόμενη τάση να πραγματοποιούνται έρευνες με την ποσοτική κυρίως μέθοδο. Οι ποσοτικές έρευνες επιβεβαιώνουν με μεγαλύτερη αμεσότητα την αποτελεσματικότητα της μουσικοθεραπείας κυρίως λόγω της δυνατότητας γενίκευσης των αποτελεσμάτων τους. Σε πολλές περιπτώσεις η έρευνα στη μουσικοθεραπεία αξιοποιεί τα αποτελέσματα ερευνών που γίνονται στο επιστημονικό πεδίο της μουσικής τεχνολογίας. Επιπλέον, διεπιστημονικές έρευνες πάνω στη χρήση μουσικής και τεχνολογίας μπορούν να προσφέρουν πολλά στον τομέα της μουσικοθεραπείας (Magee 2013).

Ένα τέτοιο παράδειγμα έρευνας στη μουσική και την τεχνολογία παρουσιάστηκε από την Λιαρμακοπούλου με την προβολή μέσω βίντεο (<https://vimeo.com/143363985>) του εγχειρήματος που πραγματοποιήθηκε στο διεπιστημονικό κέντρο για έρευνα στη μουσική και τους υπολογιστές στο Πλύμουθ της Αγγλίας (Interdisciplinary Center for computer music research, ICCMR, Plymouth University, UK). Στόχο είχε να δώσει τη δυνατότητα σε ασθενείς με σοβαρές κινητικές αναπηρίες να δημιουργήσουν μουσική.

Αναλυτικά, μέσω ενός προγράμματος στον υπολογιστή (Brain-Computer Music interface system, Miranda 2006), που δημιούργησε ο Joel Eaton δόθηκε η δυνατότητα σε τέσσερις ασθενείς με κινητικά προβλήματα να συνθέσουν σε

πραγματικό χρόνο μουσική. Σημειώνεται ότι οι ασθενείς αυτοί ήταν μουσικοί πριν από την εκδήλωση της ασθένειάς τους. Το πρόγραμμα αυτό «μετέφραζε» την επιλογή συγκεκριμένων μουσικών μοτίβων μέσω της εγκεφαλικής δραστηριότητας των ασθενών και έστειλε τις επιλογές τους σε τέσσερις μουσικούς (κουαρτέτο εγχόρδων) οι οποίοι και ερμήνευαν τα μοτίβα αυτά σε πραγματικό χρόνο. Τη μουσική αυτή με τον τίτλο “Activating Memory” σχεδίασε και επέβλεψε ο συνθέτης Eduardo Reck Miranda. Ο σχεδιασμός του προγράμματος αυτού στον υπολογιστή έδωσε τη δυνατότητα της μουσικής αλληλεπίδρασης στους ασθενείς σε πραγματικό χρόνο.

Μετά την ολοκλήρωση της εισήγησης με θέμα: «Εισαγωγή στη μουσικοθεραπεία» που αναφέρεται παραπάνω, ακολούθησε συζήτηση και τέθηκαν ερωτήσεις από το κοινό. Αρκετές από τις ερωτήσεις αφορούσαν τις σπουδές μουσικοθεραπείας και ειδικότερα τα προγράμματα σπουδών μουσικοθεραπείας και τις προϋποθέσεις που χρειάζεται να πληρούν ώστε να προσφέρουν ένα επαρκές επίπεδο εκπαίδευσης, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Επίσης τέθηκαν ερωτήσεις αναφορικά με τις γνώσεις μουσικής του υποψήφιου σπουδαστή μουσικοθεραπείας ως προαπαιτούμενο της έναρξης των σπουδών του. Γενικότερα, υπήρξε έντονο ενδιαφέρον για τη μουσικοθεραπεία ως μία εναλλακτική μορφή θεραπείας, η οποία δεν είναι ιδιαίτερος γνωστή στο ελληνικό κοινό.

Στη συνέχεια ακολούθησε ένα βιωματικό εργαστήριο που συντονίστηκε από τις Καλλιώδη, Μπουζιώτη και Αδαμοπούλου και στο οποίο συμμετείχαν γύρω στα 25 άτομα (Φωτογραφία 2). Σύμφωνα και με το θέμα της εκδήλωσης –«Ήχοι Αλλαγής»– οι οργανωμένες μουσικές δραστηριότητες είχαν ως θέμα την έννοια της αλλαγής: πώς την αντιλαμβάνεται το άτομο και τι συναισθήματα του δημιουργεί σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο. Κύριο εργαλείο της διερεύνησης ήταν ο κλινικός αυτοσχεδιασμός είτε με τη χρήση μουσικών οργάνων Orff, είτε με τη χρήση της φωνής, είτε μέσα από σωματικές κινήσεις. Οι συμμετέχοντες στο εργαστήριο έδειξαν ξεχωριστό ενθουσιασμό για κάθε μία μουσική δραστηριότητα, ο οποίος φάνηκε μέσα από τη δημιουργική έκφραση και το μοίρασμα σκέψεων και συναισθημάτων στο πλαίσιο της ομάδας. Μετά το πέρας του βιωματικού εργαστηρίου πολλοί από τους συμμετέχοντες παρέμειναν στον χώρο και συνέχισαν την ανταλλαγή σκέψεων, συναισθημάτων και απόψεων, σχολιάζοντας θέματα των εισηγήσεων και συζητώντας με τους παρευρισκόμενους μουσικοθεραπευτές αποκο-

Φωτογραφία 2: Χώρος βιωματικού εργαστηρίου

μίζοντας περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το πεδίο της μουσικοθεραπείας.

Ο αριθμός ατόμων που παρευρέθηκε στην ημερίδα του ΕΣΠΕΜ δηλώνει την επιθυμία και την ανάγκη του ελληνικού κοινού να ενημερωθεί για θέματα που αφορούν την προσέγγιση της μουσικοθεραπείας. Ευχόμαστε η επόμενη εκδήλωση του ΕΣΠΕΜ να προσελκύσει ακόμη μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων, ώστε να αποτελέσει μελλοντικά όχι μόνο μία ουσιαστική ευκαιρία για τη διάδοση της μουσικοθεραπείας, αλλά και αφορμή για μία γόνιμη συζήτηση σχετικά με το μέλλον της μουσικοθεραπείας στην Ελλάδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bruscia, K. E. (1998). *Defining Music Therapy*. Gilsum, NH: Barcelona Publishers.
- Kasseler Konferenz Musiktherapeutischer Vereinigungen in Deutschland (1998). *Thesen zur Musiktherapie. Musiktherapeutische Umschau*, 3/98, 232-235.
- Magee, W. (Ed.). (2013). *Music Technology in Therapeutic and Health Settings*. London: Jessica Kingsley publishers.
- Miranda, E. R. (2006). Brain-computer music interface for composition and performance. *International Journal on Disability and Human Development*, 5(2), 119-126.
- Schwabe, C. (1987). *Regulative Musiktherapie*. Leipzig: Thieme.
- Skille, O. (1989). VibroAcoustic therapy. *Music therapy*, 8(1), 61-77.
- WFMT, (2011). About WFMT [website]. Retrieved from <http://www.wfmt.info/wfmt-new-home/about-wfmt/>
- Wigram, T., Pedersen, I. N., & Bonde, L. O. (2002). *A Comprehensive Guide to Music Therapy. Theory, Clinical Practice, research and Training*. London: Jessica Kingsley Publisher.

Προτεινόμενη παραπομπή:

Φραγκούλη, Α., & Λιαρμακοπούλου, Ο. (2017). Ανταπόκριση από συνέδριο: «Ημερίδα του ΕΣΠΕΜ στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ημέρας Μουσικοθεραπείας», *Approaches: Ένα Διεπιστημονικό Περιοδικό Μουσικοθεραπείας, Πρώτη Ματιά* (Προκαταβολική ηλεκτρονική δημοσίευση), 1-4.